

Recenzijos

BIBLIOGRAFIJOS MONOGRAFIJA

JULIJA ČEPYTĖ

Vilniaus universiteto Knygotyros ir dokumentotyros institutas
 Universiteto g. 3, LT-2734 Vilnius, Lietuva
 El paštas: julija.cepyte@kf.vu.lt

Išleista Vilniaus universiteto docento Osvaldo Janonio mokslinė monografija – nemažos apimties, vertinga knyga.* Džiaugiantis ja nejučiomis kyla mintis, kiekgi lietuvių bibliografijos istorijoje žinoma bibliografijos monografijų? Pasirodo, kad ir vienos rankos pirštų per daug joms suskaičiuoti, nors bibliografijos mokslas Lietuvoje plėtojasi jau nuo XIX amžiaus pradžios. Pirmosiomis bibliografijos monografijomis Lietuvoje turėtume laikyti XIX a. pradžioje Vilniuje lenkų kalba išleistas knygas: Joachimo Lelevelio „Dvi bibliografijos knygos“ (1823–1826) ir dėl mokslinio turinio bei nemažos apimties laikytiną monografiją A. Bohatkevičiaus paskaitos leidinį „Visuotinės bibliografijos dalykas“ (1830). Vienintelė sovietiniu laikotarpiu pasirodžiusi monografinio pobūdžio bibliografijos knyga – Vlado Žuko „Lietuvių bibliografijos istorija“ (1983). O. Janonio knyga – pirmoji nepriklausomybę atkūrusioje Lietuvoje bibliografijos mokslinė monografija. Visus šiuos leidinius skiria ištisos epochos, bibliografijos praktikos ir mokslo raidos, požiūrių į bibliografiją skirtumai, kurių lyginti trumpoje knygos recenzijoje nėra galimybės ir prasmės.

Monografijoje O. Janonis apibendrina kelių dešimtmečių savo paties mokslinio darbo svarbiausius rezultatus, išsklaidytus įvairiose publikacijose, kitų Lietuvos ir užsienio mokslininkų idėjas. Platus jo monografijos objektas, tokiu mastu dar pakankamai neištirtas (naujausias, t. y. XX a. antrosios pusės, bibliografijos raidos laikotarpis, vadinamas elektroniniu, revoliuciniu), byloja apie autoriaus mokslinių interesų platumą, nemažą įdirbį šioje srityje. Tačiau suprantama, kad aprėpti šio sudėtingo laikotarpio bibliografijos visetą viena knyga neįmanoma. Tyrimo objektą autorius apribojo bibliografijos mokslu ir praktika. Iš bibliografijos mokslo aspektų analizei pasirinkti metodologija ir teorija, iš praktikos sferos – gana plati bibliografinės apskai-

* JANONIS, Osvaldas. *Bibliografijos mokslas ir praktika XX amžiaus antroje pusėje*: raidos bruožai: mokslinė monografija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2002. 233 p. ISBN 9955-456-78-7.

tos problematika. Gaila, kad trumpoje pratarmėje knyga pristatyta nepakankamai išsamiai. Knygos turinys toks įvairus, kad ir šioje trumpoje recenzijoje nėra galimybės plačiau ją pristatyti skaitytojui dėl mokslinių ir praktinių idėjų gausos bei reikšmingumo.

Knygoje yra pratarmė, trys skyriai, pabaiga ir išsamus bibliografinių nuorodų sąrašas (356 įrašai), atspindintis svarbiausias nagrinėjamos problematikos publikacijas lietuvių ir užsienio kalbomis ir turintis savarankišką vertę. Skaitant paaiškėja, kad monografijos problematika daug platesnė ir turtingesnė už atskleistą turinyje, kadangi poskyriuose gausu jame nenurodytų skirsnių (net 50). Todėl ženkli dalis smulkių, bet reikšmingų temų yra tarsi paslėptos nuo skaitytojo. Informatyvumo dėlei, matyt, vertėjo bent svarbiausias tokių padalinių rubrikas gerokai apibendrintas kelti į knygos turinį.

Monografijoje logiškai einama nuo pačių bendriausių bibliografijos mokslo metodologinių ir teorinių problemų analizės ir sprendimo prie konkrečių, daugiausia tarptautinės bibliografinės apskaitos problemų ir jų sprendimo Lietuvoje, kuri dėsningai atsiduria tarptautiniame bibliografijos plėtros kontekste. Taigi bibliografijos problemos nagrinėjamos keliais lygmenimis: tarptautiniu, tautiniu ar valstybiniu.

Pirmojo skyriaus „Bibliografijos mokslo metodologija ir teorija XX ir XXI amžiaus sandūroje“ penkiuose poskyriuose nagrinėjama bibliografijos mokslo metodologija, bibliografinis metodas, bibliografijos teorijos samprata ir struktūra, bibliografijos naujausios koncepcijos, valstybinės, nacionalinės ir repertuarinės bibliografijos samprata, iš esmės apsiribojant buvusios Sovietų Sąjungos ir posovietinės Rusijos mokslinės minties analize, apibendrinimu, įvertinimu, nors skyriaus (kaip ir visos knygos) antrašė tarsi reikalauja platesnio, pasaulinio požiūrio. Iš tikrųjų tiesai nenusižengta, nes amžių sandūroje būtent čia bibliografijos teorijos ir metodologijos laimėjimai buvo ryškiausi pasaulyje, kai Vakaruose vaisingiau plėtotą bibliografijos praktika. Vis dėlto bent pratarmėje vertėta pabrėžti Rytų ir Vakarų bibliografijos mokslo ir praktikos skirtumus, pagrįsti vienokį ar kitokį jų analizės mastą.

Reikšmingos autoriaus metodologinės įžvalgos. Originaliu sprendimu tenka pripažinti bibliografijos mokslo įprastos sandaros (istorija, teorija, metodika, organizacija ir vadyba) patikslinimą: autoriaus nuomone, į ją įeina ir mokslo metodologija, kuri daugumos mokslininkų paprastai jungiama prie teorijos ir nepripažįstama savarankišku bibliografijos mokslo skyriumi. Metodologiniu požiūriu svarbu tai, kad knygoje išsamiai išnagrinėtas bibliografinis metodas, įvairių mokslininkų požiūriai į jį, pagilinta jo šiuolaikinė samprata, atskleistos funkcijos (aprašomoji, sisteminimo, prognozavimo), taikliai pastebėta bibliografinio metodo kaip mokslo monitoringo priemonės savybė, jo ekspansinis bruožas – besiplečiantis taikymas įvairiuose moksluose, reikšmė ir sukaupta patirtis knygotyroje, bibliotekiniškystės mokslu, dokumentotyroje, literatūrologijoje, tekstologijoje, archyvotyroje, mokslotyroje, žurnalistikoje, šaltinių mokslu, istoriografijoje, sociologijoje, medicinoje, net žvalgyboje ir t. t. Tačiau autorių, kaip ir

kitus mokslininkus, pagrįstai jaudina bibliografinio metodo nekorektiško taikymo problema mokslotyroje ir kituose moksluose. Atskleidęs santykį su bibliometriniu metodu, pritardamas tiems, kas laiko jį ne tik bendruoju moksliniu, bet ir specialiuoju bibliografijos mokslo metodu, kurio bibliografai ilgą laiką nelaike savu ir kurį savinasi kiti mokslai (mokslotyra, bibliotekininkystė), autorius tebisi, „kad bibliografijos mokslo pastangos atsikovoti savo metodą iki šiol buvo minimalios“ (p. 17). Tačiau ar reikia kokių nors ypatingų pastangų jį „atsikovoti“ iš kitų, jau seniai jį naudojančių mokslų ir iš viso ar reikia jį „atsikovoti“? Juk pripažįstama, kad šį metodą vartoja mokslai, kurie, kaip ir bibliografijos mokslas, yra informacinės ir (ar) dokumentinės prigimties. Jie siejasi su informacinės ir dokumentinės komunikacijos sistemomis, kuriose bibliografija yra būtina infrastruktūrinė dalis. Tad ir bibliografinis metodas yra tiek pat jų, kiek ir bibliografijos mokslo, kuriam pakanka jį laikant savu korektiškai taikyti bibliografijos tyrimuose ir toliau plėtoti.

Moksliniu požiūriu įdomios autoriaus išvados, susijusios su nagrinėjamo laikotarpio bibliografijos mokslo raidos lygio apibendrinimu bei įvertinimu. Ta prasme minėtini du labai svarbūs teiginiai: pirmas – „mokslinėje literatūroje nepakankamai pagrįstai teigiama, jog šiuo metu bibliografijos mokslas iš empirinės raidos stadijos pereina į teorinę. Būtų tiksliau konstatuoti teorinio pažinimo dominavimo empirinio pažinimo atžvilgiu tendenciją“ (p. 21); antras – „Dabartinis bibliografijos mokslo lygis toks, kad bibliografijos teoriją galima pripažinti aukščiausia teorinių bibliografijos mokslo žinių forma. Ji yra pakankamai gerai organizuota teorinių žinių sistema. Teorija tikraja šio žodžio prasme galima vadinti tik O. Koršunovo bibliografijos bendrosios teorijos pradmenis“. Laikotarpį iki jos susiformavimo autorius vadina paieškos etapu, kai „teorinės žinios buvo pavienės, padrikos, joms trūko vidinių loginių ryšių, sistemingumo“ (p. 22). Bet juk visiškai teisingi teiginiai apie bibliografijos teorijos, kaip aukščiausios mokslo žinių formos, egzistavimą ir teorinių žinių vyravimą (jį patvirtina ir knygoje išnagrinėtų naujų bibliografijos koncepcijų antplūdis XX amžiaus pabaigoje) yra tik papildomas argumentas, patvirtinantis bibliografijos mokslo perėjimą iš empirinės raidos stadijos į teorinę. Ir tai nereiškia jokio teorijos absoliutinimo empirijos atžvilgiu (empirinės mokslinės žinios ir toliau neišvengiamai bus kuriamos bei vartojamos teorinėms žinioms gauti).

Labai vertinga naujųjų bibliografijos koncepcijų (N. Sliadnevės ideodokumentografinės, V. Fokejevo kognitografinės, L. Astachovos epistemologinės) lyginamoji analizė, glaustai atskleidžianti jų esmę, mokslinę vertę, juolab kad susipažinti su jomis Lietuvos bibliografai kitų galimybių beveik neturi.

Daug dėmesio skiriama nacionalinės bibliografijos sampratos mokslinio neapibrėžtumo problemai, jos santykiui su valstybine, tarptautine, bendrąja ir specialiąja bibliografija, tikslesnių terminų paieškai. Autorius atskleidžia nacionalinės bibliografijos problemos kompleksiskumą (ją turi spręsti ne tik bibliografai, bet ir politolo-

gai, istorikai, knygotyrininkai ir kiti). Pasisakydamas prieš tokią nacionalinės bibliografijos sampratą, kurioje šiuo terminu apibendrinamos visos jos atmainos (tarp jų ir valstybinė), mokslininkas metodologiškai teisingai išgrynina nacionalinės ir valstybinės bibliografijos išskyrimo rūšinėse klasifikacijose požymius (pirmoji išskiriama pagal tautinį, etninį požymį, kurį, pasak autoriaus, sudaro ne vien kalbinis bibliografuojamų dokumentų aspektas, bet ir autorinis; antroji – pagal teritorinį požymį). Randame labai daug įvairių pamatuotų teiginių ir sprendimų, nors yra ir tokių, dėl kurių dar būtų tikslinga diskutuoti atskirai. Galima paminėti bent vieną – tai nepakankamai korektiška terminų „repertuarinė bibliografija“ ir „repertuarinės bibliografijos priemonės“ vartoseną. Suprantama, diegti į apyvartą šiuos terminus autorių skatina tinkamo ir patogaus apibendrinančio termino retrospektyvinei nacionalinei ir retrospektyvinei valstybinei bibliografijai bei šių rūšių bibliografijos priemonėms pavadinti poreikis. Tačiau repertuarais nuo seno vadinamos ne tik bendrosios, bet ir specialiosios retrospektyvinės (pirmiausiai šakinės) bibliografijos priemonės. Todėl kiekvienu atveju reikia nurodyti, kad tai – bendroji repertuarinė bibliografija ir bendrosios repertuarinės bibliografijos priemonės. Kita vertus, nuolatinis termino „nacionalinė bibliografija“ (net autoriaus propaguojama prasme) keitimas „repertuarinės bibliografijos“ terminu be pagrindo stumia iš apyvartos pirmąjį.

Antrojo skyriaus „Tarptautinė bibliografinės apskaitos unifikacija – laiko reikalavimas“ trijuose poskyriuose išsamiai nagrinėjami aktualūs bibliografinių procesų kompiuterizavimo sąlygomis klausimai: tarptautinė unifikacija ir valstybinė bibliografija (daugiausia dėmesio skiriant tarptautiniam standartizavimui, jo istorijai, ypač tarptautiniam standartiniam bibliografiniam aprašui, atskirų dokumentų rūšių ISBD), privalomasis egzempliorius (PE) pasaulyje ir Lietuvoje (jo raida ir dabartinė būklė, PE įstatymo suvienodinimo idėja ir jos utopiškumas), funkciniai reikalavimai bibliografiniam įrašui (IFLA organizuotų tyrimų eiga, rezultatai ir reikšmė valstybinės bibliografijos tarnyboms ir kataloguotojams). Šiame skyriuje atsiskleidžia vakarietiškos bibliografijos metodikos didžiuliai laimėjimai amžių sandūroje, jų tarptautinė sklaida ir knygos autoriaus puikus jų išmanymas. Reikia pritarti jo mintims apie būtinumą tobulinti katalogavimo dėstymą, kaip teorinį ir metodologinį pamatą įtraukiant į jį funkcinių reikalavimų bibliografiniam įrašui modelį.

Trečiojo skyriaus „Bibliografinės apskaitos raidos bruožai“ trijuose poskyriuose atsiskleidžia bibliografinės apskaitos praktinis įgyvendinimas: nagrinėjama repertuarinė bibliografija Lietuvoje 1960–2000 m. (t. y. retrospektyvinė nacionalinė bibliografija), serialinių leidinių publikacijų einamoji ir retrospektyvinė bibliografinė apskaita užsienyje (ir lietuvių išeivijos) bei Lietuvoje, lietuvių išeivijos spaudos einamoji bibliografinė apskaita 1945–1966 metais. Pastaroji, kaip matome, išsklaidyta dviejuose poskyriuose, telkiant į vieną poskyrį serialinių leidinių publikacijų bibliografinę apskaitą. Ketvirtas šio skyriaus poskyris „Universalios sisteminės klasifikacijos valsty-

binėje bibliografinėje apskaitoje“ savo turiniu ir plačia tarptautine klausimo analize gal geriau tiktų antrajam skyriui, kadangi, kaip rašoma knygoje, „kai kurie specialistai kelia vieningos pasaulinės klasifikacijos sukūrimo idėją, teigdami, kad jos sukūrimas – aktualus Visuotinės bibliografinės apskaitos uždavinys“ (p. 210). Tačiau negalima nesutikti su autoriaus išvada, kad valstybinėje bibliografinėje apskaitoje klasifikacijos unifikavimas neįmanomas. Apskritai galima suprasti ir pateisinti autoriaus nuostatas dėl skyriaus sandaros ir medžiagos dėstymo jame. Daug svarbiau pažymėti jo turinio problemišumą, mokslinę ir praktinę vertę.

Trečiajame skyriuje ypač atskleidė O. Janonio mokslininko ir praktiko įžvalgumas, jo tiesioginis indėlis nagrinėjant bibliografinės apskaitos raidą Lietuvoje. Dalis jo pasiūlymų jau įgyvendinami, pavyzdžiui, 1918–1940 metų kontrolinius knygų sąrašus leisti sąsiuviniais; jis pagrindė ankstesnę V. Žuko idėją paspartinti „Lietuvos bibliografijos“ C serijos rodyklių „Lietuviškų periodinių leidinių publikacijos“ sudarymą ir leidimą, leidžiant jas metininkų pavidalu. Svari jo kritika ir konstruktyvūs pasiūlymai, į kuriuos turėtų įsiklausyti leidinio „Lietuvos bibliografija“ rengėjai ir leidėjai, kuriems priklauso ir jis pats, dirbantis dar ir leidinio redaktorių kolegijoje: A serijos „Knygos lietuvių kalba“ pavadinimas klaidina, nes joje registruojamos ne tik knygos, bet ir kitų rūšių leidiniai; reikia atsisakyti idėjos repertuarinės bibliografijos leidinį paversti išsamiu biobibliografiniu žodynu, orientyras – šiek tiek pralenkti knygotyros ir viso Lietuvos mokslo poreikius; skandinavų pavyzdžiu kiekvieną A serijos tomą galima leisti dviejų dalių – abėcėlinį ir sisteminių; darbas retrospektyvinės nacionalinės bibliografijos srityje nepakylėtas iki valstybinės svarbos uždavinio lygmens – reikia sukurti specialią strateginę valstybinę programą, pasiekti, kad šiame amžiuje būtų užpildytos visos repertuarinės bibliografijos spragos, ir t. t. (sąrašą būtų galima pratęsti, nes daugeliu bibliografinės apskaitos klausimų autorius turi aiškia savo nuomonę ir rimtų pasiūlymų).

Vertinga paskutinė monografijos dalis, pavadinta „Pabaiga“. Nors autorius savo išvadas kukliai pavadina keliomis pabiromis ir primena, kad kitas galima rasti paragrafų pabaigoje, tačiau čia maksimaliai koncentruota forma pateikiamas apibendrintas, labai tikslus bibliografijos mokslo ir praktikos raidos amžių sandūroje vaizdas ir jo įvertinimas, prie kurio vargu ar būtų ką pridėti.

Apskritai mokslininkui pavyko apčiuopti svarbiausius XX amžiaus antrosios pusės bibliografijos mokslo ir praktikos klausimus ir juos išnagrinėti tinkamu mokslinei monografijai lygiu, gera lietuvių kalba, tiksliai ir nepriekaištingai vartojant mokslinę terminiją. Teorinių klausimų analizė dera su metodologiniais, istoriniais, praktiniais, metodiniais, organizacijos ir vadybos aspektais. Pateikiama savo nuomonė, siūlomi mokslo ir praktikos problemų sprendimai, išryškinamos raidos tendencijos. Taigi monografija – neabejotinai svarus indėlis į bibliografijos mokslą ir praktiką. Tad vertingų minčių apmąstymams ir savo veiklai knygoje ras ir bibliografijos mokslininkas bei dėstytojas, ir praktikas, ir studentas.

Įteikta 2003 m. liepos mėn.

APIE PETRO JAKŠTO „KNYGAS“

GENOVAITĖ RAGUOTIENĖ

Vilniaus universiteto Bibliotekininkystės ir mokslinės informacijos institutas,
Universiteto g. 3, LT-2734 Vilnius, Lietuva

Pastabas apie Petro Jakšto leidinį „Knygos“* pradėčiau ne nuo teksto, bet nuo jo viršelio. Iš pirmojo žvilgsnio gali pasirodyti, kad trijų Lietuvos karininkų nuotrauka viršelyje nelabai tinka tokio pobūdžio ir krypties leidiniui kaip šis. Jame rašoma apie knygas, o ne apie karą, apie knygos žmones, o ne apie karius. Bet knygos viršelio nuotraukos prasmė man pasirodė platesnė, gal net kiek simboliška. Ji pirmiausia liudija, koks vaidmuo mūsų tarpukario knygos ir bibliotekų istorijoje teko Lietuvos kariuomenei. Mat joje nuo pat pradžių susitelkė ir paskui ilgiau ar trumpiau tarnavo tokie knygos, švietimo, spaudos veikėjai kaip Juozas Balčiūnas-Švaistas, Vaclovas Biržiška, Romualdas Burokas, Vincas Jonuška, Petras Ruseckas, Aleksandras Ružanovas, Vytautas Steponaitis, Antanas Valančius ir kiti, daug nusipelnę ir kariuomenės, ir visai mūsų kultūrai, ypač knygai ir bibliotekai. Tie kariuomenės žmonės buvo svarbių tarpukario bibliotekininkystės iniciatyvų ir darbų autoriai. Jie pirmieji (nuo 1920 m.) parengė ir išleido bibliotekų tvarkymo darbų ir vadovėlių. Pirmieji 1923 m. įsteigė profesinį bibliotekininkų sambūrį – Karo mokslo draugijos Bibliotekų ir bibliografijos sekciją. Ieškodami Lietuvos bibliotekininkų draugijos ištakų, prie jų skirtume šios sekcijos veiklą. Lietuvos karininkai, kaip žinome, yra buvę ir XXVII knygos mėgėjų draugijos steigėjai bei nariai. Tarp tokių knygos, švietimo, bibliotekos žmonių Lietuvos kariuomenėje buvo ir karininkas, XXVII knygos mėgėjų draugijos veikėjas Petras Jakštas. Kartu su kitais jis žvelgia iš viršelio nuotraukos.

Petras Jakštas (1899–1988) buvo karys ir bibliofilas, 1929–1940 m. tarnavęs Kariuomenės štabo spaudos ir švietimo skyriuje, besirūpinančiame Lietuvos kareivių dvasine kultūra. Jo gyvenimo ir veiklos aistra bei tarnystė buvo knyga. Tuo galime įsitikinti skaitydami P. Jakšto „Knygas“ – pasakojimą apie biblioteką, daug kuo įdomią – likimu, pobūdžiu, atradimais ir netektimis. Tokių, atskirais leidiniais išleistų autorinių pasakojimų apie asmenines bibliotekas teturime gal vieną kitą (žr. Gintauto Trumpio „Asmeninė biblioteka – mano gyvenimo savastis“, 2000). Viena iš pirmųjų

* JAKŠTAS, Petras. *Knygos*. Parengė, įvado str. ir paaiškinimus parašė Domas Kaunas. Vilnius, 2003. 172 p.

būtų ši P. Jakšto knyga. Savo parašymo data (1976 m.) ją galima laikyti ir pirmąja Lietuvoje asmeninės bibliotekos istorija, parašyta paties savininko.

P. Jakšto pasakojimas apie savo biblioteką sudėtas iš ganėtinai įvairios, margos medžiagos: kas paskatina kaupti biblioteką; iš kokių šaltinių ji klostėsi; kokios lemtyės ją persekiojo; koks jos likimas dabar ir kt. Štai „Knygose“ randame žinių apie XX a. pradžios Lietuvos kaimo vaikų ir paties autoriaus vaikystės skaitymą, knygas ir bibliotekėles (skyrius „Pirmosios knygos“, p. 18–29). Gal tai ir buvo pirmosios vidinės paskatos kaupti knygas. Be to, tos žinios kiek praplečia anų laikų aukštaičių kaimo lektūros vaizdą (pvz., apie Žiobiškio parapijos bibliotekėlę, tų vietų knygos skleidėjus). Keli knygos skyreliai yra apie bibliotekos formavimo šaltinius – knygynus ir antikvarius, jų darbuotojus (Z. Margoliną, J. Leoną ir kt.). Tokie skyreliai („Pažintis su knygomis“, p. 30–42; „Kauno antikvariatai“ p. 43–57; „Vilniaus antikvariatai“, p. 58–69 ir kt.) svarbūs tarpukario, iš dalies ir vėlesniojo laiko knygų prekybos istorijai. Juo labiau kad autorius bibliofilas pats yra buvęs ir aktyvus knygų platintojas, padėjęs kitiems jas kaupti.

„Knygose“ įdėtas ir P. Jakšto pasakojimas apie XXVII knygos mėgėjų draugiją (p. 91–93). Kaip vienas iš šios draugijos narių P. Jakštas jos veiklą galėjo pažinti iš vidaus. Be aprašomojo teksto, autorius nemaža kur pateikia ir savo bibliotekoje turėtų ar jai vienur kitur įsigytų, dovanotų knygų kataloginius įrašus.

Iš P. Jakšto „Knygų“ matyti, kad jo bibliotekos likimas buvo dramatiškas, kupinas skaudžių praradimų. Panašus ir paties bibliofilo gyvenimas, ypač po 1940 metų. Apie jį būtų įdomu sužinoti daugiau. Šiuo metu prof. Domas Kaunas rengia monografiją apie P. Jakštą bibliofilą, bet ir šiam leidiniui būtų pravertusi nors ir glausta P. Jakšto biografijos ir veiklos apžvalga.

P. Jakšto „Knygos“ pasirodė prof. D. Kauno iniciatyva, rūpesčiu ir pastangomis, kai buvo atrastas jos rankraštis. Įdėta daug triūso rengiant jį spaudai. Šio rankraščio tekstas parašytas autoriaus gyvenimo pavakary, tad suprantama, kad jame esama ir tikslintinų vietų, faktų, įvykių. D. Kauno plunksnai priklauso ne tik įvado straipsnis, bet ir paaiškinimai, patikslinimai, susiję su P. Jakšto „Knygose“ minimais asmenimis, autoriaus biografijos dalykais. Tokie komentarai (jų autoriaus vadinami pastabomis) papildo ir patikslina P. Jakšto tekstą, padeda geriau susivokti ir jo biografijoje.

Vis dėlto liko kai kurių aiškintinų dalykų. Štai knygos autorius teigia, kad leidėjas Balys Žygelis išvengęs sovietų represijų (p. 36). O juk B. Žygelis 1941–1943 m. buvo kalinamas Rusijoje. Reikėtų patikslinti P. Jakšto nurodytą XXVII knygos mėgėjų draugijos sekretoriaus Viktoro Cimkausko mirties vietą ir datą (p. 118). Juolab kad kituose savo rašiniuose apie V. Cimkausko likimą jis pateikia kiek skirtingus faktus. Bene tiksliausias žinios apie draugijos sekretoriaus žūtį būtų jo kolegos ir pirmojo biografo Vilhelmo Žano Burkevičiaus: V. Cimkauskas žuvęs 1944 m. rugsėjį Vokietijoje, netoli Landsberg am Lech (Landsbergo prie Lecho) miestelio, po garvežiu netekęs abiejų kojų.

Būtų komentuotinas ir knygos autoriaus aprašytas atsitikimas, susijęs su XXVII knygos mėgėjų draugijos susirinkime darytu Jono Strazdo pranešimu apie Gabrielį Landsbergį-Žemkalnį (p.101). P. Jakštas pateikia vieną iš to pranešimo turinio versijų. Kiti autoriai (Balys Sruoga) ir XXVII knygos mėgėjų draugijos archyvo medžiaga rodo ką kita. Minėtame J. Strazdo pranešime buvę abejota dėl G. Landsbergio-Žemkalnio „Tado Blindos“ originalumo, iš dalies ir autorystės. Šitai ir sukėlė triukšmą. Rašytojo artimųjų skundas buvo svarstytas Garbės teisme ir pripažintas pagrįstu.

Tikslintinas ir vienas kitas komentaras. Antai paaiškinime teigiama (p. 60), kad Marijos Piaseckaitės-Šlapelienės knygynas veikęs Vilniuje, Pilies gatvėje, nors šaltiniai nurodo jį buvus šv. Jono gatvėje (nr. 13). Ne visai tikslu (p. 93) rašyti, kad bibliofilų draugiją Lietuvoje sumanusi įsteigti Marija Urbšienė. Savo laiškuose ji pati, beje, ir kiti (Paulius Galaunė) nurodo šios idėjos iniciatoriumi ir autoriumi buvus Vytautą Steponaitį. Ne M. Urbšienė nustatė ir tos draugijos 27 narių skaičių; ji buvo siūliusi 36 (p. 94).

Čia nurodytos pastabos yra daugiau smulkmenos, knygos autoriaus atminties riktai ar komentarų rašytojo neapsižiūrėjimas. Leidinio visuma liudija, kad prof. D. Kauno pastangomis turime bibliofiliškai išleistą P. Jakšto darbą „Knygos“. Tai gražus paminklas nusipelnusiam knygos žmogui ir apskritai lietuvių bibliofilijai. Gal tai paskatins daugiau rašyti apie Lietuvos bibliofilus ir jų bibliotekas.

Įteikta 2003 m. rugpjūčio mėn.